

פחד נוראי כשהבן נמצא בצבא. בעיות של יוקר מחייה.

אך פליציה נלגד בכל זאת יוצאת דופן. אולי אפשר להסביר את זה בכך שעד היום היא אינה ישראלית. בעצם היא עדיין מולנית בנישמתה. אולי אפשר להסביר את זה בכך שהיא למרות הכל לא ממה. היא למשל, אומרת לי שלא התגעגעה מעולם לירושלים, כפי שהתגעגעה הוריי, שגדלו ברובע היהודי -

היא אומרת שהיא לא עלתה לישראל מטעמים ציוניים אידאולוגיים, וזה אולי מסביר הכל. היא היתה זקוקה להשתייכות למפלגה הקומוניסטית, שהזכירה לה את מולין, ורוסיה, שם גדלה בתקופת המלחמה, כדי להיאחז כאן, כדי להישאר כאן. היא מעולם לא הסכימה עם המישטר ועם אורח החיים המערבי של מדינת ישראל. היא היתה מעדיפה מישטר קומוניסטי-סוציאליסטי.

בכל זאת היא שונה. בעלה, משה נלגר, הוא קומוניסט אדוק. הוא עוסק כיום בייצוא למזרח אירופה, חי מחצית השנה בבולגריה, בנה מיכאל, ששרת כבעלה בצה"ל, נשוי לנערה בולגרית, בת של ידידים מסוכתים. הוא למד בימי תיאטרון במיזרח גרמניה, ושוהה שם כרגע. יחד עם זאת, הוא ויתר על זכויות תושב-חוזר שלו, כדי שבנו, דינאל, יוולד בישראל, והוא מתכוונן לשוב לכאן בעוד שנה.

פליציה נלגר הפכה, בזכות עבודתה עם הערבים בשטחים, לאישיות ידועה מאוד בעולם הערבי ובעולם המערבי כאחד. היא עשתה לעצמה שם כלוחמת למען המדוכאים. כשהיא מגיעה לבירות אירופה מורשים לפני שטיחים אדומים, כאן, בארץ, היא נאלצת לשמור על טלפון חשוי ואינה יוצאת מפתח ביתה ללא שומר-ראש. היא שילמה מחיר יקר עבור השבועה שנשבעה בלטרון, להגן על זכויות האדם. היא עדיין משלמת - בצורה של ניכור ובדידות.

● האם הלקוחות שלך הם רק ערבים?

לא יודעת, הרבה מאוד יהודים עזבו אחר-כך את פולין ועלו לישראל. יתכן שבמשך הזמן גם אני הייתי עולה, אבל אז, בשנות החמישים, אם זה היה תלוי בי לא הייתי עולה.

● מה היה הדבר הקשה ביותר בישראל עבורך?

ההבדל העצום במישטרים. ● למה באת לפולין? כן, בהחלט לטובת פולין.

● מה בכל זאת החזיק אותך פה? הצטרפתי למפלגה הקומוניסטית. זה נתן לי את הכוח להשאר בארץ הוו. התעריתי והתחלתי לאהוב את הארץ רק בגלל המפלגה. זה לא היה מהיום למחר. היתה לי הרגשת זרות במשך הרבה זמן. לקח לי הרבה זמן להתחיל זהו זה.

● את עוברת לבר? כרגע עובר איתי עורך-דין נוסף.

● ערבי? כן, גוואר בילוס מכפר יסיף.

פרקליטה נלגר בבית-המישפט עם סמי איסמאעיל. למדתי מישפטים עם אריק שרון. הוא היה מעתיק בבחינות!

ההאשמות נגדם בצורה עובדתית. לחברון אנחנו יכולות שתינו לנסוע. אני מאוד נזהרת מלקבוע רברים על פי מידע לא מדוייק.

אני מאמינה שמישטר סוציאליסטי כמו זה שקיים בכרית-המועצות הוא מישטר צודק ואינו מישטר ריבוי. את התקופה המכרעת בחיי בין הגילים 9 ו-15, חייתי שם.

אני מכירה את הרוסים, את השיטה, קשה לי להאמין שישנה מגמה להציק ליהודי ברית-המועצות. לגבי אידה נודל אין לי מספיק ידיעות. אני יכולה באופן אישי, פרטי, לכתוב את כאבה, כאופן כולי אני חושבת שישראל וכל הכוחות האנטי-סובייטים בעולם לקחו את המיקרה של אידה נודל כדי לנגח בו את ברית-המועצות.

● בראי נחזור לשנת 1951, השנה שבה הצטרפתם. את ובעלה, למיך.

הייתי במצב נפשי קשה מאוד. לא מצאתי את מקומי בארץ. את השפה לא ידעתי, המינהגים היו מוזרים. חשבתי שאני מוכרחה לעשות משהו, כי אני בן-דאדם המתרגם את מה שהוא חש למעשים. חשבתי שהסדרים בארץ הזו אינם מוצאים חן בעיני, שאני צריכה לעשות משהו כדי לשנות. חשבתי שעצמי העשיתי תקרב אותי, ואוכל לאהוב את הארץ. הרגשתי שאני נמצאת בקשר נישואין כלי אהבה, ואני צריכה להתמיד כי אין גירושין. חיפשתי מיסגרת שבה אוכל לבטא את עצמי ולהכיר את הארץ, ואו החלטנו שאנחנו צריכים לחפש את המפלגה הקומוניסטית הישראלית.

הסניף של המפלגה היה ברחוב ארלוזורוב 25 ברמת-גן, שם היה מועדון. בעלי ראה בעיתון שיש פגישה של חברי חטיבת המתכת. התלבשנו יפה, לפי מיטב האופנה הפולנית, באנו למועדון וביקשנו להתקבל למפלגה. זו היתה „טראומה“ עבור החברים. הם לא התאוששו מזה במשך זמן רב. פתאום באנו, שני צעירים פולנים, וביקשנו להתקבל. זה לא היה מקובל. צריך היה להביא ממליצים, צריך היה למלא שאלון. נו, בעלי נתן שמות של חברים מפולין - עוד שם הוא היה חבר במפלגה, והתקבלנו.

הפעולה הראשונה שלי בתור חברת מפלגה היתה החתמה על עצמות שטוקהולם נגד הנשק האטומי. זה נתן לי המון, הלכתי מרדלת לרדלת ואספתי חתימות. אחר-כך היו הפעולות נגד המימשל הצבאי. זה קירב אותי. לאט לאט מצאתי עניין בחיים פה. מבחינה כלכלית זו היתה טרגדיה. בעלי עבד בתור חרט מתכת, ואני עברתי כפועלת טקסטיל. במשמרות ובשכר של 32 לירות לחודש, שהספיק לנו בדיוק לתשלום שכר-הדירה ולחודש שהיה לנו ברחוב ביאליק ברמת-גן. אחר-כך עברתי בהארץ במחלקת המנויים, וב-1959, כשכני מיכאל היה בן 6, החלטתי ללמוד באוניברסיטה. רציתי ללמוד ספרות או עריכת-דין. לבסוף למדתי מישפטים.

● איפה למדת?

בשלושה התל-אביבית של ירושלים. ואת יודעת מי למד איתי?

● מי?

יותר טוב שלא תשאלי. למדתי עם אריק שרון, הוא היה מוכר כמעתיק בבחינות, ולא התייחס ברצינות ללימודים.

● הוא הכיר אותך?

בוודאי. הייתי נציגת כיתה וחברת ועד-הסטודנטים במשך חמש שנים. רוב הכיתה היתה בחורת בי. היו אצלנו עוד תלמידים מפורסמים, כמו גידעון לביארי, דרור מקריין ומשה רום.

● שרון זוכר שהוא למד איתך?

אני מניחה שיש לו את מה שיש לי - תמונת מחזור.

● באותה תקופה החברים שלך היו רק מהמפלגה, או שהצלחת להתערות בחברה הישראלית?

זו היתה תקופה מאוד סוערת. בתקופה הזו הלכו הכוחות הדמוקרטיים בישראל וגרלו. האנשים היו מאוד פתוחים. זה לא כמו עכשיו, שיש קיטוב נוראי. המאבק נגד המימשל הצבאי - המונים השתתפו בו. היתה התפעמות. לא חשבנו שזה יגיע למצב כזה. אנחנו נזכרים בנוסטלגיה בתקופה הזו. הצבא לא היה מתפקד בתפקידו שיטור. החיזון הזה של חייל עם אלה - מי חלם שנגיע לזה? חייל עם טנק זה דבר רגיל, אבל חייל עם אלה? זה אולי אביור שאינו הורג, אבל זה מוזעזע.

● בזמן הלימודים כבר היה ברור לך הקו שבו תלכי בעבודתך?

אמנם לא היה כיוושי, אבל אני ידעתי שאני אגן רק על אלה החוקים להגנה, ושלא אתעשר מהמקצוע. כדיוק כמו שקרה. חשבתי שערכת-דין זה ייעוד, לא רק מיקצוע.

● מי היו הלקוחות הראשונים שלך?

רציתי להיות עורכת-דין שכירה, אבל זכרו לי את „חסד נעוריי“ ולא העסיק אותי, או פתחתי מישטר עצמאי. התה הפגנה של אנשי שכונות.

הגענו בשנות החמישים, חיינו בתנאים קשים. אני עצמי עברתי משכר קשה מאוד. הגעתי לכאן הישר מבחינות הבגרות בגימנסיה. ההבדלים היו עצומים. בפולין הייתי מעורה מאוד, מרוצה מאוד. פה הכל היה חדש ושווה כל-יך.

● אם היית מרוצה בפולין, מדוע עלית ארצה?

על מטעמים אידאולוגיים, לא מפני שהייתי ציונית. אבי מת בתחילת המלחמה ואמא התחתנה פעם שנייה. לבעלה היה בן בארץ והיא עלתה עם בעלה לישראל. עלינו מטעמים של איחוד משפחות.

● אלמלא איחוד המישפחות, היית ממשיכה לחיות בפולין עד עצם היום הזה?

לא יודעת. הרבה מאוד יהודים עזבו אחר-כך את פולין ועלו לישראל. יתכן שבמשך הזמן גם אני הייתי עולה, אבל אז, בשנות החמישים, אם זה היה תלוי בי לא הייתי עולה.

● מה היה הדבר הקשה ביותר בישראל עבורך?

ההבדל העצום במישטרים. ● למה באת לפולין? כן, בהחלט לטובת פולין.

● מה בכל זאת החזיק אותך פה? הצטרפתי למפלגה הקומוניסטית. זה נתן לי את הכוח להשאר בארץ הוו. התעריתי והתחלתי לאהוב את הארץ רק בגלל המפלגה. זה לא היה מהיום למחר. היתה לי הרגשת זרות במשך הרבה זמן. לקח לי הרבה זמן להתחיל זהו זה.

● את עוברת לבר? כרגע עובר איתי עורך-דין נוסף.

● ערבי? כן, גוואר בילוס מכפר יסיף.

אני ממישפחה אולי לא אריסטוקרטית - זו מילה מפוצצת מדי - אבל ממישפחה מבוססת ולא שמאלית. אבא היה בן למישפחת עשירים, ודוקטור מישפטים ולכלכלה, אינטלקטואל ציוני, ואמא עד ליומה האחרון לא הסכימה עם השקפותיי. היא התגוררה פה איתנו.

● בגלל זה המוזות?

בגלל אמא שלי. אני לא סוגלת להוריד אותן. אבל אני עצמי חילונית לגמרי. התודעה הקומוניסטית התחילה אצלי בתקופת המלחמה. יש לי נטייה להיות עם החלש. אני מודעה עם סבל. אני תמיד עם הקבוצה המפסידה. תמיד נמשכתי לחלשים, וזה מוצא ביטוי גם בעבודתי.

● את מודעה גם עם יהודי ברית-המועצות?

אני לא יכולה להגיד שאני מודעה עם קבוצה אתנית זו או אחרת. אני מרגישה זדהות עם סובלים, ואני לא בטוחה שיהודי ברית-המועצות סובלים.

● מדוע לא?

זה עניין שבוערה. אילו היו משכנעים אותי שהם סובלים, הייתי מאמינה. אבל לא שוכנעתי.

● מי לא שכנע אותך?

הם עצמם. המערכה סביבם היא בעיניי מערכה שמישהו פה היה מעוניין ללבות ולארגן אותה, ובעיניי המערכה סביבם היא פונקציה של הסתה נגד ברית-המועצות. יכול להיות שיש פרט זה או אחר הסובל, אבל היהודים כקבוצה אתנית לא.

● היית מגנה על אסיר ציון?

מה זה אסיר ציון? ראינו פה אנשים המכונים אסירי ציון, שישבו בכלא על ספסרות וספקולציה ופה בארץ הם התחזו לאסירי ציון.

● ומה עם אידה נודל ואנטולי שצ'רנסקי? עליהם היית מגנה?

שצ'רנסקי נדון על ריגול. אפשר לקבל או לא לא.

● והמזכירה?

ערבייה ישראלית מנצרת. טוב, זה מתבקש שהיא תהיה ערבייה. זה מתחייב בגלל סוג העבודה.

● נוספת להעסיק אייטעם עובדים ישראלים-יהודים?

לא פנו אלי במיוחד. למרות שהמישטר שלי הוא במערב ירושלים. מבחינה אידאולוגית אני מסרבת לפתוח מישטר במיוחד ירושלים. אני סבורה כי סיפוח ירושלים המזרחית אינו שיא החוקיות.

● עורכת-דין ישראלים-יהודים ניי סו אייטעם לעזור לך בתיקים שלך?

לא כליך. בזמן המערכה על החזרת ראשי הערים פנו אלי ממישרדו של אמנון זיכרונני. כבעיית הרדיוס ברמת-הגולן פנה אלי עורך-הדין אביגדור פלדמן.

● גברת נלגר, נחזור ברשותך להתחלה, איפה נולדת?

בפולין, ואני בת 52. עליתי ארצה בגיל 19.

● עברת את השואה?

לא, בתקופת המלחמה הייתי בברית-המועצות, אבל בעלי, משה, שאני קוראת לו מיצ'ו עבר המישה מחנות-ריכוז. הגעתי ארצה, אשה נשואה, ועברנו לגור ברמת-החייל. מיצ'ו ואני התחתנו בוורוצלאב ב-1949. הכרנו בפנימיה. הוא הגיע לשם ממחנות-הריכוז ואיבר את כל מישפחתו בשואה. הוא עבר את טריוינטשט וטרכינוואלד. לפני כמה שנים נסענו עם הבן לטריוינטשט כדי להראות לו את המחנה שאביו שהה בו.

● כשהגעת לישראל התערות בחברה המקומית? אהבת את אורח החיים?

לקבל את החוקים בכרית-המועצות. אם את לא מקבלת את החוקה ואת מפרה אותה, את צריכה להביא בחשבון שתענשי. לשצ'רנסקי היה מישפט פתוח. זה ידוע שהוא יצר קשרים עם הסייאיי.

בעיית יהודי ברית-המועצות תמיד מצטיינת אצלי כהסתה רעת של אצלנו. ישראל מהדברים הקורים פה אצלנו. אני לא יכולה לברוק את מה שקורה בכרית-המועצות, אבל אם אני מברכת על חברון, אני יכולה לראות את הדברים אישית כמו עניי. כשאני מדברת על חברון תמיד יש מישו הגורד את השיחה למקומות מרוחקים, שקשה מאוד לברוק את

במילתאח שעת-הצעים יתה לי חחשה כבדה על אסון. לא חחרגשתי מניבוש ירושלים. לא החגעשתי אליה. מרחוק באחי

היא שונה. היא אמצה לבן את סמי איסמאעיל, שהורשע בהשתייכות לאירגון עויין, נשפט ל-15 חודשי מאסר וגורש מהארץ. היא הגנה עלי במישפט, יצרה איתו קשרים עמוקים ובעת, כשהוא כותב לה מיכתבים ממקום מושבו שבדטרויט, הוא כותב „אמא יקרה“ בעברית, וחותם „סמי איסמאעיל נלגר“.

פליציה נלגר סובלת מבידוד חברתי, ונתקלת בעניונו מדי יום ביומו. אך העניונו באה בדרך-כלל מצידם של אנשים זרים. כשהיננו בדירתה נכנסה אחת השכנות לקפה, והן קבעו לנסוע עם הבעלים לים. השכנה, סיפורה לי פליציה נלגר, מחזיקה בדיעות ימניות, אך כשמכירים אותנו, מתייחסים אלינו כאל בני-אדם, היא אומרת.

הערבים ידעים שקודם כל ולפני הכל אני ישראלית ויהודיה

אולי אפשר להסביר את פליציה נלגר כאשר מביאים בחשבון שאין לה כמעט בני-מישפחה בארץ. היא עצמה יתומה מאב. אמה המנוחה התנגדה לדיעותיה ולדרך שבה בחרה עד יומה האחרון. בעלה איבד את כל מישפחתו בשואה.